

Araştırma Makalesi/ Research Article

Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine ve Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Investigation of Nurse's Attitudes Towards Caregiving Roles and Evidence-Based Nursing

Zeynep Öztürk¹ Merve Kaya² Meyreme Aksoy³

¹ Erzurum Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Erzurum, TÜRKİYE

² Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Erzurum, TÜRKİYE

³ Siirt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Siirt, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 21/10/2022

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 12/09/2023

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, Published online: 04/06/2024

ÖZ

Amaç: Bu araştırmanın amacı hemşirelerin bakım verici rolleri ile kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının incelenmesidir.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı türde yapıldı. Araştırmanın evrenini, Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan bir hastanede en az bir yıldır çalışan hemşireler oluşturdu. Çalışmada örneklem seçme yöntemine gidilmeden, araştırmaya katılmayı kabul eden 316 hemşire ile araştırma tamamlandı. Araştırmanın verileri "Kişisel Bilgi Formu", "Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği" (HBRTÖ) ve "Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılarak toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı, ortalama, yüzdelik dağılımlar, standart sapma, tek yönlü varyans analizi, bağımsız gruplarda t testi ve pearson korelasyon analizleri kullanıldı.

Bulgular: Araştırma katılımcılarının Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği toplam puan ortalaması 59.23±14.51, Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutum Ölçeği toplam puan ortalaması ise 52.53±11.37 bulundu. Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ile kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumları puan ortalamaları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi.

Sonuç: Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının iyi düzeyde, kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının ise orta düzeyde olduğu belirlendi. Hemşirelerin bakım verici rolleri ve kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumları ilişkili olduğundan bu alanlarda eğitimler düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bakım verici rol, hemşirelik, kanıta dayalı uygulama

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to examine nurses' caregiver roles and attitudes towards evidence-based nursing.

Methods: This study was performed using a descriptive and correlational design. The research universe consisted of nurses working at a hospital in the Eastern Anatolia Region for at least one year. The study was completed with 316 nurses who agreed to participate without using the sampling method. Research data were collected using the "Personal Information Form", "Nurses' Attitudes Towards Caregiver Roles Scale" and "Evidence-Based Attitudes Towards Nursing". In evaluating the data, number, mean, percentile distributions, standard deviation, one-way anova, independent groups t test and Pearson correlation analyzes were used.

Results: It was found that the total mean score of Nurses' Attitudes Towards Caregiver Roles Scale of the participants was 59.23±14.51, and the mean total score of Evidence-Based Attitudes Towards Nursing was 52.53±11.37. It was determined that there was a statistically significant positive and moderate relationship between nurses' attitudes towards their caregiver roles and their mean scores for evidence-based nursing.

Conclusion: It was determined that the nurses' attitudes towards their caregiver roles were at a good level, while their attitudes towards evidence-based nursing were at a moderate level. Since the caregiver roles of nurses and their attitudes towards evidence-based nursing are related, it is recommended to organize trainings in these areas.

Keywords: Caregiver role, evidence-based practice, nursing

ORCID IDs of the authors: ZÖ: 0000-0003-3368-4288; MK: 0000-0002-1442-5638; MA:0000-0001-7468-9822

Sorumlu yazar/Corresponding author: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Öztürk

Erzurum Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Erzurum, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: zeynep.olcun@gmail.com

Atf/Citation: Öztürk Z, Kaya M, Aksoy M. (2024). Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine ve Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 7(2), 415-423. DOI:10.38108/ouhcd.1192747

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Bakım, hemşireliğin temelini oluşturmaktadır (Dai, 2015). Leininger (1988), “bakım hemşireliktir ve hemşirelik bakımdır” diyerek bakımın hemşireliğin özünü oluşturduğunu vurgulamıştır. Jean Watson ise hemşireliği “insan bakım bilimi” olarak açıklamıştır (Suliman ve ark., 2009). Bakım verici rol hemşireliğin en eski rolüdür ve modern hemşirelik rollerinin temelini oluşturmaktadır (Koçak ve ark., 2014; Ruddy, 2007).

Hemşireler bakım verici rolleri kapsamında; sağlığı geliştirmek ve hastalıkları iyileştirmek için bireyi biyo-psiko-sosyo-kültürel olarak ele alarak gereksinimlerini tespit eder, bireyselleştirilmiş bir bakım planı oluşturup, uygulayarak, sağlığın yeniden kazanılmasını sağlarlar (Kaya ve ark., 2010; Koçak ve ark., 2014). Hemşireler bu rollerini birey ve çevresiyle iş birliği içerisinde ve sürekli etkileşim kurarak yerine getirirler (Ruddy, 2007).

Hemşireler, hastalara kaliteli bir bakım sunmakla sorumludur. Kaliteli hemşirelik bakımı, hastaların sağlığını iyileştirmek ve olumlu hasta sonuçları elde etmek için gereklidir (Dai, 2015). Sağlık kuruluşlarının en önemli hedeflerinden birisi olan hasta memnuniyetinin artırılmasıyla kaliteli bir hemşirelik bakımı yakından ilişkilidir (Johansson ve ark., 2002). Ayrıca hemşirelik bakımının kalitesi, hastaların hastanede yatış sürelerinin azaltılmasında ve bu sayede iş gücü kayıplarının önüne geçilerek sağlık hizmetlerinde maliyetlerin azaltılmasında da etki göstermektedir (Twigg ve ark., 2013).

Hemşirelerin bakım verici rolleri, çok eski dönemlerde yaraları iyileştirmek ve hastalara şefkat göstermek gibi kavramlarla tanımlanırken, günümüzde bilimsel bilgi ve becerilerin hemşirelik süreçlerine dahil edildiği modern hemşireliğe evrilmiştir (Koçak ve ark., 2014; Twigg ve ark., 2013). Günümüzde hemşireler tarafından güncel araştırma sonuçlarının hemşirelik bakımına dahil edilmesinin, kaliteli bakımın temelini oluşturduğu düşünülmektedir. Bu durum hemşirelerin bakım girişimlerinde, kanıta dayalı uygulamaları kullanmalarını gerektirmektedir (Lecordier ve Jovic, 2016).

Kanıta dayalı uygulama hemşirelerin hasta bakımına ilişkin karar alma süreçlerinde konu ile ilgili olarak yayımlanmış güncel ve en iyi kanıtların kullanılması yaklaşımıdır (Newhouse, 2006). Bu süreç hemşirelerin bilimsel kanıtları özenle ele almasını ve kanıtları uygularken eleştirel düşünmesini gerektiren aktif bir süreçtir (Newhouse, 2006; Farokhzadian ve ark., 2015). Kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarında

hemşireler önemli bir soru sorar, tüm araştırma ve araştırma dışı kanıtları araştırır, kanıtların tasarımını, kalitesini ve tutarlılığını gözden geçirirerek, girişimlerini uygular ve sonuçları değerlendirir (Newhouse, 2006; Saunders ve Vehviläinen-Julkunen, 2016). Kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarının, uygulamalardaki farklılıkları ve sağlık bakım maliyetlerini azalttığı ve hasta bakım sonuçlarının geliştirilmesine katkı sağladığı bildirilmiştir (Feldman ve ark., 2005; Gurzick ve Kesten, 2010; Newhouse, 2006). Bu nedenle hemşirelerin bakım verici rollerini yerine getirirken kanıta dayalı uygulamalara yer vermelerinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Literatürde hemşirelerin bakım verici rolleri ve bakımda kanıt kullanımının önemine yönelik araştırmalar bulunmaktadır (Farokhzadian ve ark., 2015; Gurzick ve Kesten, 2010; Lecordier ve Jovic, 2016). Ülkemizde hemşirelerin bakım verici rolleri ile kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bilimsel araştırmalara ulaşılamamıştır. Bu çalışmadan elde edilen verilerin hemşirelerin bakım verici rolleri ve kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumları hakkında bilgi vereceği ve bu iki kavram arasındaki ilişkinin ortaya konulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma sonuçlarının hemşirelerin bakım verici rolleri ve kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarını desteklemek amacıyla kongre, kurs ve seminer gibi etkinlikler yapılması konusunda farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir. Bu çalışma, hemşirelerin bakım verici rolleri ile kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarını incelemek amacıyla yapıldı.

Yöntem

Araştırma, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı türde yapıldı. Çalışma Atatürk Üniversitesi Hastanesi’nde Ekim 2021-Mart 2022 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Araştırmanın evrenini araştırmanın yürütüldüğü tarihler arasında Türkiye’nin doğusunda bulunan bir üniversite hastanesinde en az bir yıldır görev yapan hemşireler oluşturdu. Çalışmada örnekleme yapılmaksızın araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 316 hemşire ile araştırma yürütüldü.

Veri toplama araçları

Araştırma verileri katılımcıların tanıtıcı özelliklerini içeren “Kişisel Bilgi Formu”, “Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği” ve “Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik

Tutum Ölçeği” kullanılarak hemşirelerle yüz yüze görüşme yöntemiyle toplandı.

Kişisel Bilgi Formu: Hemşirelerin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, çalışılan klinik, çalışılan klinikteki pozisyon ve çalışma süresini içeren toplam yedi sorudan oluşmaktadır.

Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği (HBRTÖ): Koçak ve ark. (2014) tarafından hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiş ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. HBRTÖ 5’li Likert tipinde toplam 16 maddeden ve üç alt boyuttan oluşan bir ölçektir. Bu alt boyutlar; “Hemşirenin öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum”, “Hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne ilişkin tutum” ve “Hemşirenin tedavi sürecindeki rolüne ilişkin tutum” dur. Ölçekten en düşük 16, en yüksek 80 puan alınabilmektedir. Alınan ölçek toplam puanı arttıkça hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının olumlu olarak, azaldıkça ise olumsuz olarak yorumlanmaktadır. Ölçeğin maddeleri “Kesinlikle katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” yanıtları doğrultusunda değerlendirmekte ve bu değerlendirmeler 1-5 puan arasında puanlanmaktadır. HBRTÖ tüm maddeleri için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı değeri 0.91 “Hemşirenin öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum” alt boyutu için 0.85, “Hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne yönelik tutum” alt boyutu için 0.84, “Hemşirenin tedavi sürecindeki rollerine ilişkin tutum” alt boyutu için 0.75 olarak bulunmuştur (Koçak ve ark., 2014). Bu çalışmada HBRTÖ tüm maddeleri için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı değeri 0.91 “Hemşirenin öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum” alt boyutu için 0.90, “Hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne yönelik tutum” alt boyutu için 0.88, “Hemşirenin tedavi sürecindeki rollerine ilişkin tutum” alt boyutu için 0.87 olarak bulundu.

Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutum Ölçeği (KDHYTÖ): Ölçek, Ruzafa-Martínez, ve ark. (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması Ayhan ve arkadaşları (2015) tarafından yapılmıştır. KDHYTÖ toplam 15 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları; “Kanıta dayalı hemşireliğe yönelik inanç ve beklentiler”, “Kanıta

dayalı hemşireliği uygulama niyeti” ve “Kanıta dayalı hemşirelikle ilgili duygular”dır. KDHYTÖ 5’li Likert tipi bir ölçektir. Beşli Likert tipine “1=hiç katılmıyorum”, “2=katılmıyorum”, “3=biraz katılıyorum”, “4=katılıyorum”, “5=tamamen katılıyorum” göre hazırlanan ölçekten en düşük 15, en yüksek 75 puan alınmaktadır. Ölçekten yüksek puan alınması kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumun olumlu olduğunu göstermektedir. KDHYTÖ tüm maddeleri için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı değeri 0.90 “Kanıta dayalı hemşireliğe yönelik inanç ve beklentiler” alt boyutu için 0.86, “Kanıta dayalı hemşireliği uygulama niyeti” alt boyutu için 0.69, “Kanıta dayalı hemşirelikle ilgili duygular” alt boyutu için 0.71 olarak bulunmuştur (Ayhan ve ark., 2015). Bu çalışmada KDHYTÖ tüm maddeleri için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı değeri 0.90 “Kanıta dayalı hemşireliğe yönelik inanç ve beklentiler” alt boyutu için 0.90, “Kanıta dayalı hemşireliği uygulama niyeti” alt boyutu için 0.63, “Kanıta dayalı hemşirelikle ilgili duygular” alt boyutu için 0.86 olarak bulundu.

İstatistiksel Analiz

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 24 istatistik paket programından yararlanıldı. Verilerin normal dağılımı, skewness ve kurtosis değerleri kullanılarak değerlendirildi. Normal dağılıma uygun olduğu tespit edilen çalışma verilerinin analizinde ise tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, aralık, sayılar ve yüzdeler), bağımsız gruplarda t testi, tek yönlü varyans analizi, Pearson Korelasyon analizi ve regresyon analizi kullanıldı.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce, Atatürk Üniversitesi, Etik Kurulu’ndan 30.09.2021 tarih ve B.30.2.ATA.0.01.00/352 sayı ile onay ve çalışmanın yapılacağı kurumdan izin alındı. Araştırmaya katılan hemşirelerden sözlü ve yazılı onam alındı. Çalışma Helsinki Bildirgesi’ne uygun olarak yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmada yer alan hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı incelendiğinde (Tablo 1), hemşirelerin %68’inin kadın, %47’sinin lisans mezunu, %56’sının bekar, %62’sinin dahili kliniklerde çalıştığı, %83’ünün servis hemşiresi olduğu, %58’sinin 18-27 yaş aralığında olduğu ve %57’sinin çalışma sürelerinin 0-5 yıl arasında olduğu belirlendi.

Tablo 1. Tanıtıcı Özelliklerine Göre Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n = 316)

Demografik Özellikler	n	%	HBRTÖ Ort. ± SS	KDHYTÖ Ort. ± SS
Cinsiyet				
Kadın	214	68	59.88±14.07	53.23±11.43
Erkek	102	32	57.87±15.38	51.05±11.17
t değeri			1.108	1.597
p değeri			0.269	0.111
Eğitim durumu				
Lise	79	25	58.72±14.00	53.41±10.25
Önlisans	69	22	57.59±11.64	50.96±10.79
Lisans	148	47	60.57±15.21	52.14±11.89
Yüksek Lisans	20	6	57.05±19.51	57.25±12.90
F değeri			0.893	1.820
p değeri			0.445	0.143
Medeni durum				
Evli	139	44	59.37±14.62	53.74±12.47
Bekar	177	56	59.13±14.47	51.57±10.36
t değeri			0.144	1.652
p değeri			0.886	0.100
Çalışılan klinik				
Dahili klinikler	196	62	57.88±14.47	51.20±12.09
Cerrahi klinikler	120	38	61.45±14.37	54.68±9.78
t değeri			2.136	2.665
p değeri			0.033	0.008
Klinikteki pozisyon				
Sorumlu hemşire	52	17	61.88±12.76	57.96±11.22
Servis hemşiresi	264	83	58.71±14.78	51.45±11.11
t değeri			1.594	3.853
p değeri			0.115	0.000
Yaş				
18-27	184	58	59.95±14.74	52.87±11.31
28-36	90	28	57.67±13.62	50.53±10.57
37-45	34	11	58.44±16.53	55.70±13.59
44 ve üzeri	8	3	63.87±9.06	53.50±9.11
F değeri			0.802	1.898
p değeri			0.493	0.130
Çalışma süresi				
0-5 yıl (a)			58.63±15.66	52.18±11.27
6-12 yıl (b)	181	57	58.48±13.58	50.95±11.78
13-19 yıl (c)	95	30	65.23±8.36	55.96±7.55
20 ve üzeri (d)	22	7	61.94±11.76	60.11±11.15
F değeri	18	6	1.659	4.119
p değeri			0.176	0.007
				d > a, b

HBRTÖ= Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği, KDHYTÖ= Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutum Ölçeği, F= Tek yönlü varyans analizi, t=Bağımsız gruplarda t testi

Tablo 2. Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Min-Max	HBRTÖ X±SS
Hemşirenin öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum	7-35	25.81±6.60
Hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne ilişkin tutum	6-20	15.18±3.72
Hemşirenin tedavi sürecindeki rolüne ilişkin tutum	6-25	18.25±4.65
Toplam	19-80	59.23±14.51

Tablo 3. Hemşirelerin Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Min-Max	KDHYTÖ X±SS
Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik İnanç ve Beklentiler	10-35	24.74±6.20
Kanıta Dayalı Hemşireliği Uygulama Niyeti	5-20	13.48±3.30
Kanıta Dayalı Hemşirelikle İlgili Duygular	6-20	14.30±4.22
Toplam	26-75	52.53±11.37

Tablo 4. Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

		KDHYTÖ			
ÖLÇEKLER		KDH Yönelik	KDH Uygulama	KDH Yönelik	Toplam
		İnanç	Niyeti	Duygular	
HBRTÖ	Hemşirenin öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum	r= 0.546 p= 0.000**	r= 0.392 p= 0.000**	r= 0.385 p= 0.000**	r= 0.555 p= 0.000**
	Hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne ilişkin tutum	r= 0.597 p= 0.000**	r= 0.434 p= 0.000**	r= 0.450 p= 0.000**	r= 0.619 p= 0.000**
	Hemşirenin tedavi sürecindeki rolüne ilişkin tutum	r= 0.561 p= 0.000**	r= 0.383 p= 0.000**	r= 0.398 p= 0.000**	r= 0.565 p= 0.000**
	Toplam	r= 0.581 p= 0.000**	r= 0.412 p= 0.000**	r= 0.418 p= 0.000**	r= 0.592 p= 0.000**

**p<0.01.

Tablo 5. Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutumlarına Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutumlarının Etkisi

Coefficients ^a							
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
(Constant)	19.537	3.118		6.266	.000	13.403	25.672
KDHYTÖ	.756	.058	.592	13.026	.000	.642	.870

Dependent Variable: HBRTÖ, Durbin watsın: 1.502, F=169.675 p=0.000 R=0.592 R 2= 0.351 Adjusted R2=0.349

Hemşirelerin cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, yaş, klinikteki pozisyon ve çalışma süresine göre HBRTÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel anlamlılıkta bir farklılık belirlenmedi ($p>0.05$). Hemşirelerin çalıştıkları kliniklere göre HBRTÖ madde toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($p=0.033$). Hemşirelerin cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum ve yaşa göre KDHYTÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmedi ($p>0.05$). Hemşirelerin çalıştıkları klinik ($p=0.008$), klinik pozisyonları

($p=0.000$) ve çalışma sürelerine ($p=0.007$) göre KDHYTÖ madde toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edildi.

Tablo 2’de hemşirelerin HBRTÖ puan ortalamalarının dağılımı yer almaktadır. HBRTÖ alt boyutlarının puan ortalamaları incelendiğinde; “hemşirenin öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum” alt boyut puan ortalaması 25.81 ± 6.60 (Min.=7, Maks.=35), “hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne ilişkin tutum” alt boyut puan

ortalaması 15.18 ± 3.72 (Min.=6, Maks.=20), “hemşirenin tedavi sürecindeki rolüne ilişkin tutum” alt boyut puan ortalaması 18.25 ± 4.65 (Min.=6, Maks.=25), HBRTÖ ölçek toplam puan ortalamasının 59.23 ± 14.51 (Min.=19, Maks.=80) olduğu saptandı.

KDHYTÖ alt boyutlarının puan ortalamaları incelendiğinde; “kanıta dayalı hemşireliğe yönelik inanç ve beklentiler” alt boyut puan ortalaması 24.74 ± 6.20 (Min.=10, Maks.=35), “kanıta dayalı hemşireliği uygulama niyeti” alt boyut puan ortalaması 13.48 ± 3.30 (Min.=5, Maks.=20), “kanıta dayalı hemşirelikle ilgili duygular” alt boyut puan ortalaması 14.30 ± 4.22 (Min.=6, Maks.=20), KDHYTÖ minimum ve maximum puanları 26-75 ve ölçek toplam puan ortalamasının ise 52.53 ± 11.37 (Min.=26, Maks.=75) olduğu belirlendi (Tablo 3).

HBRTÖ ve KDHYTÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 4’te görülmektedir. HBRTÖ toplam puan ortalaması ve tüm alt boyutlarının toplam puan ortalamaları ile KDHYTÖ toplam puan ortalaması ve tüm alt boyutlarının toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyli istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($p=0.000$) (Hayran, 2012).

HBRTÖ ve KDHYTÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 4’te görülmektedir. HBRTÖ toplam puan ortalaması ve tüm alt boyutlarının toplam puan ortalamaları ile KDHYTÖ toplam puan ortalaması ve tüm alt boyutlarının toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyli istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($p=0.000$) (Hayran, 2012).

Tablo 5’de hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının bakım verici rollerine ilişkin tutumlarını nasıl etkilediği basit doğrusal regresyon analizi ile değerlendirildi. Hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde bakım verici rollerine ilişkin tutumlarını yordamıştır ($F=169.675$, $p=0.000$). Hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutum düzeyleri bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının %35’ini açıklamaktadır ($R^2= 0.351$). Kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutum düzeyindeki bir birimlik artış hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları düzeyinde 0.756 birimlik (%95 CI, 0.642 to 0.870) artışa neden olmaktadır.

Tartışma

Hemşirelerin bakım verici rolleri ile kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının incelenmesi

amacıyla yürütülen çalışmanın sonuçları literatür ışığında tartışıldı.

Bu çalışmada hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının yüksek düzeyde olduğu belirlendi. Suhonen ve ark. (2010) hemşirelerin mesleğin temelini oluşturan bakım verme rolünü benimsediklerini ortaya koymuştur. Altınbaş ve İster (2020) hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının yüksek düzeyde olduğunu saptamıştır. Bulut ve ark. (2022) yoğun bakım hemşireleriyle yürüttükleri çalışmada hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının olumlu olduğunu bildirmiştir. Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Bu durumun hemşireliğin bakım mesleği olarak kabul edilmesinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Bu çalışmada hemşirelerin; cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, klinik pozisyon, yaş ve çalışma süresine göre bakım verici rollerine yönelik tutumlarında fark olmadığı belirlendi. Yürütülen ulusal ve uluslararası çalışmalarda da bu araştırmayla benzer şekilde hemşirelerin cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum, yaş, çalışma şekli ve çalışma süresi gibi değişkenlerinin, bakım verici rollerine ilişkin tutumlarını etkilemediği bildirilmiştir (Bulut ve ark., 2022; Kahraman ve Ceylan, 2022; Suhonen ve ark., 2010; Vujanic ve ark., 2022; Yılmaz ve ark., 2017). Bu bulgular araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Hemşirelerin bakım verdikleri hasta sayısı, klinikte çalışan hemşire sayısı, deneyimleri ve profesyonel tutumları gibi bakım verici rollerini etkileyebilen birçok farklı faktörün bulunmasının bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir (Bulut ve ark., 2022; Kahraman ve Ceylan, 2022; Yılmaz ve ark., 2017).

Bu çalışmada cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin dahili klinikte görev yapanlara göre bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının daha yüksek olduğu bulundu. Literatürde bu çalışma bulgularından farklı olarak hemşirelerin çalıştıkları kliniklere göre bakım algılarının değişmediği bildirilmiştir (Vujanic ve ark., 2022; Yılmaz ve ark., 2017). Bu sonuçlar araştırma bulgularıyla farklılık göstermektedir. Dahili kliniklerde kronik hastalığa sahip kişilerin tedavi görmesinden dolayı hastalar zaman içerisinde kendi bakımlarını yerine getirme becerileri kazanabilmektedirler. Bu durumun hemşirelerin bakım algısını etkilemiş olabileceği düşünülebilir. Ayrıca cerrahi kliniklerde akut durumda olan hastaların yaygın olması ve özellikle ameliyat sonrası erken dönemlerde hastaların bağımlılıklarının fazla olması hemşirelerin bakım algılarını etkilemiş olabilir.

Bu çalışmada hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu bulundu. Ülkemizde yürütülen farklı araştırmalarda hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumları orta düzeyde olduğu bildirilmiştir (Baran ve ark., 2020; Şen ve Yurt, 2021). Perez-Campos ve ark. (2014) İspanya’da yürüttükleri araştırmada hemşirelerin orta düzeyde kanıta dayalı uygulama yeterliliğine sahip olduklarını tespit etmiştir. Thiel ve Ghosh (2008) ABD’de yaptıkları çalışmada hemşirelerin kanıta dayalı uygulamalara katılmak için orta düzeyde bilgi ve beceriye sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Bu çalışmada hemşirelerin cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu ve yaşa göre kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının değişmediği belirlendi. Yapılan çalışmalarda bu araştırmayla benzer şekilde hemşirelerin cinsiyet ve medeni durumlarına göre kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının değişmediği belirlenmiştir (Şen ve Yurt, 2021; Yılmaz ve ark., 2019). Hemşirelerin eğitim durumlarının incelendiği araştırmalarda, eğitim düzeyleri arttıkça özellikle lisansüstü eğitim alan hemşirelerin kanıta dayalı uygulamalara yönelik tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir (Baran ve ark., 2020; Şen ve Yurt, 2021; Yılmaz ve ark., 2019). Bu araştırmada yüksek lisans yapan hemşire oranının (%6) oldukça az olmasının kanıt kullanımına yönelik tutumların eğitim durumuna göre farklılık göstermemesinde etkili olduğu düşünülebilir. Literatürde hemşirelerin yaş ortalamaları arttıkça kanıta dayalı hemşirelik algılarının daha yüksek olduğunu bildiren araştırmalar olmakla beraber (Baran ve ark., 2020) yaşın etkili olmadığını belirten araştırmalarda bulunmaktadır (Menekli ve Korkmaz, 2021; Perez-Campos ve ark., 2014). Bu durum kanıta dayalı uygulamaların kullanılmasında makale okuma ve literatür tarama becerileri gibi farklı faktörlerin etkili olmasından kaynaklanabilir.

Bu çalışmada cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin dahili klinikte çalışanlara göre kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu bulundu. Yılmaz ve ark. (2019) hemşirelerin çalıştıkları kliniklere göre kanıt kullanımının değişmediğini bildirmiştir. Son yıllarda özellikle cerrahi alanında sürekli artan teknolojik gelişmelerin olması ve bunların takip edilmesi gerekliliğinin hemşirelerin kanıta dayalı uygulamalara yönelik tutumlarını olumlu etkilediği düşünülebilir.

Bu çalışmada servis sorumlusu olan ve yirmi yılı aşkın bir süredir çalışan hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu saptandı. Literatürde klinik pozisyonun ve çalışma süresinin kanıta dayalı uygulamalara yönelik tutumu etkilemediğini bildiren araştırmalar bulunmakla birlikte (Baran ve ark., 2020; Menekli ve Korkmaz, 2021) sorumlu hemşirelerin ve daha uzun süredir çalışan hemşirelerin tutumlarının daha yüksek olduğunu bildiren araştırmalarda bulunmaktadır (Yılmaz ve ark., 2019; Perez-Campos ve ark., 2014). Bu sonuç servis sorumlusu hemşirelerin yöneticilik pozisyonunda çalışmalarından dolayı literatürü uygulama ve takip etme konusunda daha çok sorumluluk algılamalarından kaynaklanabilir. Ayrıca hemşirelerin klinik deneyim ve tecrübe süresi arttıkça kanıt kullanmanın önemini daha iyi algıladıkları düşünülebilir.

Bu çalışmada hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumları arasında ilişki olduğu tespit edildi. Ayrıca hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumları bakım verici rollerini ilişkin tutumlarını yordamaktadır. Literatürde kaliteli bir hemşirelik bakımı için kanıta dayalı hemşirelik uygulamaları yapılması gerektiği bildirilmektedir (Farokhzadian ve ark. 2015; Saunders ve Vehviläinen-Julkunen, 2016). Ancak hemşirelerin bakıma yönelik algılarının kanıt kullanmaya yönelik tutumları üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalar sınırlıdır (Farokhzadian ve ark., 2015; Gurzick ve Kesten, 2010; Lecordier ve Jovic, 2016). Uygulamalı bir disiplin olan hemşirelik meslek üyelerinin, bakımı iyileştirme amacıyla en iyi araştırma kanıtlarını karar verme sürecine entegre etmeleri beklenmektedir (Lecordier ve Jovic, 2016). Hemşirelerin bakım verici rollerinin benimsemeleri, bakımda kanıta dayalı uygulamalara yer vermelerine katkı sağlayabilmektedir. Aynı şekilde hemşirelerin kanıta dayalı uygulamaları kullanmaları bakım verici rollerini benimsemelerini sağlayabilmektedir.

Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırmanın tek bir merkezde yapılması ve örneklemin olasılıklı olarak seçilememesi araştırmanın sınırlılıklarıdır. Bu nedenle sonuçlar tüm hemşireleri temsil etmeyebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının iyi düzeyde olduğu,

kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının ise orta düzeyde olduğu belirlendi. Cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin bakım verici rollerine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu bulundu. Ayrıca cerrahi kliniklerde çalışan, servis sorumlusu olan ve 20 yılın üzerinde görev yapan hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu saptandı. Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının ilişkili olduğu tespit edildi.

Bu sonuçlar doğrultusunda, hemşirelerin bakım verici rollerine yönelik tutumlarını desteklemek amacıyla hizmetiçi eğitimler düzenlenmesi, hemşirelerin bakım kongresi, sempozyumları ve kurs gibi etkinliklere katılmalarının sağlanması önerilmektedir. Ayrıca hemşirelerin kanıt kullanma düzeylerini artırmak amacıyla da bilimsel etkinliklere katılmaları, güncel araştırma sonuçlarını takip etme, literatür tarama, makale okuma ve uygulamaya dahil etme konularında eğitimler düzenlenmesi önerilmektedir.

Hemşirelerin bakım verici rollerine yönelik tutumlarını desteklemek ve kanıta dayalı uygulamaların kullanımını artırmak amacıyla sağlık politikaları geliştirilmesi önemlidir. Bu konuda özellikle hemşire liderlerin ve yönetici pozisyonundaki hemşirelerin farkındalık oluşturmaları ve politika oluşturmaya yönelik çalışmalarda bulunmaları gerekmektedir.

Araştırmannın Etik Yönu/ Ethics Committee

Approval: Atatürk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 30.09.2021 tarih ve B.30.2.ATA.0.01.00/352 sayı ile onay alınmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: ZÖ, MK, MA; Tasarım: ZÖ, MK, Veri toplama: ZÖ, MK; Analiz ve/veya Yorum: ZÖ, MK; Kaynak tarama: ZÖ, MK, MA; Makalenin Yazımı: ZÖ, MK, MA.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu tespit edildi. Bu sonuç hemşirelerin kanıt kullanımını etkileyen faktörlerin araştırılması, kanıta dayalı uygulamaya yönelik eğitim çalışmalarının planlanmasına katkı sağlayabilir.
- Hemşirelerde bakım algısı ve kanıt dayalı uygulamaya yönelik tutumları etkileyen faktörler ortaya konuldu. Cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin dahili klinikte

çalışanlara göre bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının ve kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu bulundu. Servis sorumlusu olan ve yirmi yılı aşkın bir süredir çalışan hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu belirlendi. Bu nedenle mesleki deneyimi ve yönetici tecrübesi fazla olan hemşirelerin mentör hemşirelik uygulamalarında ve hizmet içi eğitimlerde aktif rol almaları sağlanabilir. Hemşirelere bakım algısı ve kanıta dayalı tutumları iyileştirici program ve eğitimler düzenlenebilir. Ayrıca hemşirelerin eğitim programlarına, kongre ve sempozyumlara katılmalarını desteklemek amacıyla maddi destek sağlanabilir.

Kaynaklar

- Altınbaş Y, İster ED. (2020). Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve bireyselleştirilmiş bakım algıları. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 29(4), 246-254.
- Ayhan Y, Kocaman G, Bektaş M. (2015). Kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutum ölçeği" nin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 17(2/3), 21-35.
- Baran GK, Atasoy S, Şahin S. (2020). Hemşirelerin kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına yönelik farkındalık ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 352-359.
- Bulut TY, Aydın M, Avcı İA. (2022). Yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 217-228.
- Dai CH. (2015). The practices and insights of improving quality of nursing care. *Medical Information*, 17, 12-13.
- Farokhzadian J, Khajouei R, Ahmadian L. (2015). Evaluating factors associated with implementing evidence-based practice in nursing. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*, 21(6), 1107-1113.
- Feldman PH, Murtaugh CM, Pezzin LE, McDonald MV, Peng TR. (2005). Just-in-time evidence-based e-mail "reminders" in home health care: Impact on patient outcomes. *Health Services Research*, 40(3), 865-886.
- Gurzick M, Kesten KS. (2010). The impact of clinical nurse specialists on clinical pathways in the application of evidence-based practice. *Journal of Professional Nursing*, 26(1), 42-48.
- Hayran O. (2012). Sağlık bilimlerinde araştırma ve istatistik yöntemler. Nobel Tıp Kitabevi.
- Johansson P, Oleni M, Fridlund B. (2002). Patient satisfaction with nursing care in the context of health care: a literature study. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 16(4), 337-344.

- Kahraman H, Ceyhan Ö. (2022). Öğrenci Gözünden: hemşireliğin bakım verici rolü. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 60-66.
- Kaya N, Babadağ K, Kaçar GY, Uygur E. (2010). Hemşirelerin hemşirelik model/kuramlarını, hemşirelik sürecini ve sınıflama sistemlerini bilme ve uygulama durumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(3), 24-33.
- Koçak C, Albayrak SA, Büyükkayacı Duman N. (2014). Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum ölçeği geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(3), 16-21.
- Lecordier D, Jovic L. (2016). Les soins infirmiers: perspectives et prospectives. *Recherche En Soins Infirmiers*, (4),43-54.
- Leininger MM. (1988). Leininger's theory of nursing: Cultural care diversity and universality. *Nursing Science Quarterly*, 1(4), 152-160.
- Menekli T, Korkmaz M. (2021). Dâhiliye Hemşirelerinin Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(1), 38-47.
- Newhouse RP. (2006). Examining the support for evidence-based nursing practice. *JONA: The Journal of Nursing Administration*, 36(7), 337-340.
- Perez-Campos MA, Sanchez-Garcia, I., Pancorbo-Hidalgo, PL. (2014). Knowledge, Attitude and Use of Evidence-Based Practice among nurses active on the Internet. *Investigación y Educación en Enfermería*, 32(3), 451-460.
- Ruddy M. (2007). Models and theories of nursing. *Cardinal Stritch University Library, America*, 1-42.
- Ruzafa-Martínez M, López-Iborra L, Madrigal-Torres M. (2011). Attitude towards Evidence-Based Nursing Questionnaire: development and psychometric testing in Spanish community nurses. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*, 17(4), 664-670.
- Saunders H, Vehviläinen-Julkunen K. (2016). The state of readiness for evidence-based practice among nurses: An integrative review. *International Journal of Nursing Studies*, 56, 128-140.
- Suhonen R, Gustafsson ML, Katajisto J, Välimäki M, Leino-Kilpi H. (2010). Nurses' perceptions of individualized care. *Journal of Advanced Nursing*, 66(5), 1035-1046.
- Suliman WA, Welmann E, Omer T, Thomas L. (2009). Applying Watson's nursing theory to assess patient perceptions of being cared for in a multicultural environment. *Journal of Nursing Research*, 17(4), 293-300.
- Şen E, Yurt S. (2021). Hemşirelerin kanıta dayalı uygulamalara yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(2), 102-107.
- Thiel L, Ghosh Y. (2008). Determining registered nurses' readiness for evidence-based practice. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 5(4), 182-192.
- Twigg DE, Geelhoed EA, Bremner AP, M Duffield C. (2013). The economic benefits of increased levels of nursing care in the hospital setting. *Journal of Advanced Nursing*, 69(10), 2253-2261.
- Vujanic J, Miksic S, Barac I, Vcev A, Lovric R. (2022). Patients' and nurses' perceptions of importance of caring nurse-patient interactions: Do they differ?. *In Healthcare*.10(3), 554-570.
- Yılmaz D, Düzgün F, Dikmen Y. (2019). Hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının incelenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (4), 713-719.
- Yılmaz DU, Dilemek H, Yılmaz D, Korhan EA, Çelik E, Rastgel H. (2017). Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve ilişkili faktörler, *International Refereed Journal of Nursing Researches*, 1,83-100.